

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL XI No. 3
8 FEBRUARIE 1931

In acest număr: *Ideia Unirii de Octavian Goga; Doine, poezii de Maria Cunțan; Ritm nou, experiențe dureroase de Th. Deleanu; Un mucenic uitat: Popa Ioaneș din Gales de Silviu Dragomir; Relațiunile franco-italiene de Virgil P. Râmniceanu; Cronica politice interne: Aritmetică electorală; Focuri de armă; Un călător uitat de Alexandru Hodoș; Gazeta rimată: Călătorului îi șade bine cu drumul... de Mache Călătoreșcu; Insemnări: Generalul Berthelot, Gesturi nesocotite, Continuitate, Elogiul prostiei, Curba de sacrificiu, Isjoria desrobirei noastre religioase, Depunerile helveticе, „Hamlet”, etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

32 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 LEI

© BCUCluj

Țara Noastră

Ideia Unirii

— Conferință la Radio pentru tineret —

Este pentru întâia oară, dragi băieți, că vorbele mele tulbură pacea văduhului și călătoresc departe pe undele moi... M'am ferit de microfon până acum, mai întâi fiindcă mă urnesc greu să dau povețe altora într'o vreme când glasul multor înțelepți răsună des, și al doilea, fiindcă o nepricepută șială m'a ținut totdeauna departe de descoperirile pe cari mintea mea nu le-a pătruns deabinele... Poate e la mijloc pe lângă acestea și un îndemn mai adânc și mai nelămurit... Dorința de a păstra misterul pe seama cerului și de a-l lăsa neatins de întrecerile noastre de jos... Din clipa însă în care mi s'a cerut să întrețin pe elevii de liceu câteva minute asupra ideii de unire din care s'a zămislit țara noastră, rezistența mea n'a mai găsit nici o justificare. Totdeauna am crezut că de subț tamplele arginții trebuie să pornească o îndrumare spre tamplele ferbinți ale tineretului, salvând astfel, dacă nu înrudirea de credință dintre generații, cel puțin legătura sufletească menită să fie într'o înlănțuire organică întreg valul de simțire al unui popor.

Ideia de unire, năzuința neamului românesc de pretutindeni de a se strânge într'o singură închegare de stat, a trăit în toate vremile la noi.

Din zile străvechi instinctul de conservare a fost prins în sângele nostru. Aici în Carpați, unde ne-am pitit sub năvălirile barbare, adăpostindu-ne atât de bine după brazi și stânci încât istoria universală aproape o mie de ani ne-a pierdut urma, noi am perpetuat* neștirbită conștiința diferențierii de rasă. Popor de ciobani și de plugari, ne-am înclăștat de petecul de pământ, care a fost leagănul nostru traco-roman. Pe semne, o fărâmitură depărtată din

patrimoniul Romei, a păstrat în subconștientul nostru o pornire alcătuitoare de stat. La cel dintâi moment prielnic al istoriei, am scos capul din anonimatul medieval și prin fondarea celor două Principate am așezat temelurile noastre de existență. Fărămițași sub domnia mai multor împărății, ne-am creat două puncte fixe, pe care se sprijinea un angrenaj sufletesc cu vaste ramificații. Veacuri de-a rândul, veacuri de întunec și de răstrieșe, au urmat după o scurtă perioadă de strălucire a voevozelor noștri, dar cele două stătulețe și-au îndeplinit menirea lor precursoră. Toată vremea, întregul organism național și-a menținut până în cele mai depărtate unghiuri ale ființei sale etnice cohesiunea moleculară. Ardealul de pildă, robii principiilor calvini mai întâi și Habsburgilor mai pe urmă, n'a încetat o clipă să fie în contact cu Muntenia și Moldova. Ne simțeam cu toții una, un singur trup, având Carpații șira spinării, cum spunea Delavrancea. Pe deasupra hotarelor meșteșugite era o comunicare tainică, dela atom la atom. Vorbea pământul cu graiul lui plin de înțeles și-i ținea laolaltă, în aceeași tabără, pe frați. Dar conștiința unității pe atunci palpita puternic mai ales în fața altarului. Biserica la noi a fost din vechime un criteriu de naționalitate. Cărțile tipărișelor, dela Govora sau Târgoviște, se răslășiseră pretutindeni prin stratele bisericuțelor de lemn ale Transilvaniei și străjuiau acolo cu toate sugestiunile lor. Mitropolitul dela Alba-Iulia își primea singhelia lui dela Mitropolitul Ungro-Vlahiei, care era socotit în ordinea canonică drept cap bisericesc al tuturor românilor pravoslavnici... Era deci un simțământ al unității, care se desfăcuse din lumea tulbură a instinctului și se sbătea în căutarea unei formule pentru a fructifica gândul tuturor și-a pregăti biruința...

Ideia unirii, ca lozincă militantă, a trecut prin mai multe faze până s'a desprins ca un fruct copt și ne-a dat închegarea de azi. Peste negura vremilor scripise în treacă barda lui Mihai, lăsând să se întrevadă ca la lumina unui fulger drumul destinului, dar aceasta era numai licărirea profetică a geniului, care se plătește scump cu prisos de lacrimi și suferințe, fără a se putea bănuși măcar ziua răscumpărării. Trebuia să vie mai întâi învățătorii neamului, creatorii de doctrină, cari în lumea abstracțiunii să ridice problema la nivelul unei dogme, cu gândul de-a o instăpâni în toate mințile. Acești pedagogi ai neamului au răsărit din Ardeal. Unirea bisericească cu Roma, — un proiect al desmembrării noastre spirituale combinat la Viena, — ni i-a dat, vrând oare-cum soarta să dejoace planul dușman care urzea pierzarea noastră. Un Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuil Micu, cărturarii ardeleni dela sfârșitul veacului al optsprezecelea, atrași de splendorile Romei, chinuți de enigma originii lor, au descoperit marea noastră taină de familie și întorși acasă au spus-o tuturor. Acești istoriografi, părinții școalei latiniste de mai târziu, sunt primii semănători conștienți ai ideii noastre de unire. Firește, paginile lor nu codifică programul luptelor viitoare pentru realizarea unui plan, dar de sub cuviința lor umilă de slujitori ai „preatântului chezarocrăiesc scaun“ se ridică ochii iluminați de amintirile anticului Lajiu.

Nici o putere din lume nu-i mai putea clătina în credința lor, otrava sfântă le pătrunsese toate fibrele gândirii, sămânța era aruncată, rodirea aștepta în umbră.

Românismul a intrat în veacul al XIX-lea, deci, preparat suflăstește pentru luptele ce-avea să dea și înarmat cu doctrina corăpunzătoare pentru a înțelege principiul de naționalitate, pe care occidentul îl asvârlise în laboratorul Europei, scaldat în râuri de foc și de sânge. Când George Lazăr, prin anii douăzeci ai veacului trecut și-a deschis la București modesta „Școală românească“, s’au găsit boieri cari să-l înțeleagă. Spiritul public se desmetecea de subț apăsările domniei fanariote, și răsvrățirea lui Tudor din Vladimiri era o dovadă categorică pe seama tuturor, că jos în culcușul adânc al energiilor populare ura împotriva străinului clocotea cu deslănțuiri pătimașe. Continentul, care fierbea germenul de revoltă al moștenirii lui Napoleon și pregătea mulțimile pentru viitoarele schimbări de hartă în sensul unor delimitări etnice, continentul când a început să-și întindă rețeaua lui fermecată asupra latinilor dela Dunăre a găsit ecou aici, din ce în ce mai puternic. Parisul, uriaș stâlp de foc cu revărsare planetară, ne-a trimis tot mai des ispitele lui. Repede, cu acea infrigurare care stăpânește totdeauna adolescența popoarelor, un impuls romantic de unire a răsunat la noi și a vrăjit toate inimile. S’a înjghebat generația *ideologilor dela patruzecișopt*, a doua sbucnire colectivă a conștiinței noastre naționale... De astădată, primind îndrumările din apusul civilizată, dogma a crescut în intensitate și adâncime. Literatură, știință, politică, toate manifestările noastre de viață s’au brodat pe ideia unirii. Anul patruzecișopt, care a sguđuit Europa, a fost botezul nostru de foc pentru consfințirea acestui crez. Cogălniceanu este exponentul politic, iar Alexandri corifeul literar al epocii. O admirabilă pleiadă de suflete generoase și de apreciable talente se saltă pe arenă. Contactul cu străinătatea e luat, și problema unirii celor două Principate se așează în perspectiva unui cadru internațional. Revoluționari și emigranți, visători la început, constructori mai târziu, se agită din toate părțile, fiecare cu rostul lui de suflet și de nervi. Golești, Brătienii, Crețulescu, Costache Negri, Ioan Ghica și atâți alții. În atelierul lor s’a făurit unirea Principatelor. Alegerea lui Cuza la 1859 ca Domn, nu e decât pecetluirea ideii naționale în apogeul ei. Această generație grăbită în foamea de adaptare la Apus a creat România modernă. Dinastia străină a fost amuțirea ori-cărui egoism local în fața patriei noi. Războiul de independență și proclamarea Regatului nu sunt decât încoronarea unui întreg ciclu de înfăptuiri realizate de acești ideologi dela patruzecișopt, cari vor rămâne în istoria noastră cu aureola de părinți ai patriei.

Al treilea popas al evoluției românești s’a făcut subț domnia Regelui Carol I.

Viața laborioasă a înțeleptului monarh a schimbat aspectul României. O muncă metodică săvârșită într’un ritm febril s’a desfășurat subț privegherea purtătorului coroanei de oțel. În aproape patruzeci de ani de pace, țara consolidată și-a lărgit temelurile culturii și orizon-

turile de gândire. În această vreme dogma a progresat, unitatea sufletească a românilor de pretutindeni s'a statornicit în cugete și a devenit formula curentă a simțirii românești. Nu este acum momentul când s'ar putea rosti nume proprii, pentru a detalia acest sbucium îndelung. Nici constelația literară, nici vasta efflorescență politică nu pot fi invocate aici. O singură personalitate stăpânește de sus, dela înălțimi siderale neatinse încă la noi, cerebralitatea neamului, E. Eminescu, poetul și cugetătorul. Creațiunea lui artistică e cea mai înaltă culme, cugetarea lui politică rostește sentințele definitive. Din ziua în care suflarea lui de foc a asvârlit în clocoțol conștiinței obștești dezviza: — „Dela Nistru pân' la Tisa” — din ziua aceea ideea unirii se încheștase în sufletul și carnea noastră. Îsbândirea ei era numai o chestiune de oportunitate. Privirile tuturor românilor erau îndreptate spre acest Regat, de unde porneau neconțenit radiațiunile credinței. — „Soarele nostru la București răsare”, spunea cineva în Ardeal și avea dreptate. Regatul de ieri e punctul arhimedic al românismului de azi. Cea a urmat mai târziu, dela începutul de epopoeie până la frământarea de azi, se știe. Subt sceptrul Regelui Ferdinand, ideea trup s'a făcut, și sângele sutelor de mii de ostași a întărit cu pecetea veșniciei îmbrățișarea noastră.

Voi, băieți, care mi-ați ascultat în cuvinte pripite zugrăvirea trecutului, voi sunteți noua generație care se plămădește acum și va primi nu peste mult moștenirea părinților. Înțoarceți privirile spre ce-i de odinioară și căutați să fiți continuarea firească a vechiului basm. Duceți mai departe firul: ideea unirii, lozinca magică fără de care Țara fragedă încă, se fărâmițește în mozaicul de ieri. Eu cred în voi! Sunteți copii furtunii, peste al căror leagăn a vuit tunul liberator dela Mărăști și Mărășești. Sufletul vostru, cristal proaspăt, nu cunoaște sgura umilinelor de ieri. Strigoii zidurilor dărâmate deasemenea fug de lumina care strălucește din ochii voștri.

În pragul zilei de 24 Ianuarie care vă desgroapă unirea veche, subt sceptrul de domnie a Regelui Carol II — ocrotitor al îndemnu- rilor voastre tinerești, — mai fericiți decât acei care poartă încă urmele nenorocului de demult, dar mai neîncercați decât ei, cu îndrăzneală chibzuită și cu credință dărză, din pământ, din visuri și din stele, clădiți ventru viitor peste țărâna strămoșilor, — unirea cea nouă!

OCTAVIAN GOGA

Doine

I.

Foaie verde foi crestate,
Busuioc cu frunze late,
De-ai avea ace ca spinii
Nu mi te-ar rupe străinii.
S'ar gândi la Dumnezeu
Căci în bine ca și'n rău,
Pe tine te am și eu.

Busuioc mărunț în fir,
Că n'ai spini de trandafir,
Să se 'nțepe pân la os
Cei ce cu gând dușmănos
Ca să-mi facă supărare
Te rup, să nu te văd mare.
Busuioc, floare cu dar,
Prefaci fereastra 'n altar,
Busuioc, floare aleasă
Aduci biserica 'n casă.

II.

Frunză verde rug în floare,
Doina mea ești călătoare,
Ia-ți toiagul și-un caval
Că te trimit în Ardeal.
Foaie lată ruptă 'n cinci,
Pune-ți, doina mea, opinci
Leagă-le 'n loc de curele
Cu șirul de gânduri grele,
Și-ți pune mărgăritare
Colan din lacrimi amare,
In loc de brâu te încinge
Cu dragostea care 'nvinge
Ori ce greu fără răsplată,
Când e sfântă și curată.
Doina mea, copil bătut,
Ia-ți credința 'n loc de scut.

MARIA CUNȚAN

Ritm nou, experiențe dureroase

Legea pentru organizarea și administrarea pe baze comerciale — legea comercializărilor — obligă în articolul 7 alineatul II, consiliul superior al administrării întreprinderilor, să facă la sfârșitul fiecărui an, o dare de seamă asupra mersului și activității regiilor publice. În acest an, roadele sus-arătatei legi se pot mai ușor aprecia, fiindcă nu mai poate fi vorba de un început de executare a unui nou sistem de așezare economică. Epoca de înghebare, experiență și dibuire a fost anul 1929, când legea se pune în aplicare, acum ne găsim în plină perioadă de dezvoltare, sau cum se exprimă chiar președintele în raportul său către ministru: „Fiind al II-lea raport anual pe care am onoare a’l prezenta, el permite acum a se urmări mai bine activitatea din ce în ce mai stăruitoare... etc.”.

Activitate stăruitoare o fi, rapoarte inteligente și științifice întocmite de asemeni, rezultate însă, creșteri de venituri, economie de personal, raționalizare în producție, fabricate și produse superioare, acestea nu le putem, din nenorocire, citi nici în acest al II-lea raport. Dar să nu anticipăm, și fiindcă nu prefindem să fim crezuți pe simple afirmațiuni, să dovedim cu cifre extrase din lucrarea oficială, că legea comercializărilor constituie un sistem foarte costisitor de nouă așezare economică, cum și o sursă enormă de venituri pentru numeroasele consilii de administrație, care întrec cu mult ca număr și ca demnizație, diurnele parlamentarilor actuali. Până acum sunt 28 regii publice comerciale, 12 regii mixte și 6 concesiuni. În aceste concesiuni nu intră concesiunea telefoanelor și a chibriturilor, care au un regim aparte, ele ar putea fi mai degrabă etichetate sub rubrica cea reală, adică a înstrăinării. Pentru a fi la zi cu lucrarea mea, trebuie să adaug că până la apariția raportului s’au mai sporit numărul regiilor, așa că astăzi, câte vor mai fi mâine nu știu, sunt 31 de regii publice față de 8 în anul trecut, din care 26 regii de stat

înființate în anul 1930, față de 7 câte erau în anul precedent. Apoi avem 12 regii mixte față de 8 în anul trecut, și anume 6 regii mixte de stat, o regie cointerată comunală și 4 regii mixte înființate în 1930. Concesiunile sunt toate înființate în 1930, și anume 2 de stat, una de așezământ public și 3 comunale. Cele 5 mari societăți în participație cu statul, care ar fi cadrat, de sigur, mai degrabă legea comercializărilor decât Teatrul Național sau Regia Autonomă a Fondului Sanitar și de Ocrotire, nu intră în scheletul legii actuale așa că nu știm ce anume încasează statul de la Soc. Română Explozibile, Lacul-Sărat, Govora-Călimănești, Soc. Locuințe Efine și Soc. Tramvaielor-București.

Mult nu mai poate fi adăugat în cursul acestui an, deoarece aproape întreaga avuție națională este acum încorsetată în cadrul legii comercializărilor. Fiindcă ideea concesiunilor este în noul ritm al vremii, desigur că la acest capitol, viitorul raport va avea să înregistreze o însemnată creștere. Tocmai de aceea suntem nedumeriți să am vrea să știm, de ce evaluările instalațiilor existente făcute de comisiunile desemnați de consiliul superior nu se iau în seamă, ci se oferă totdeauna la un preț mult mai scăzut, în cazul unei comercializări sau concesiuni?

Exemple: orașul București are o uzină electrică evaluată de experții consiliului la 738.352.000 lei, iar dacă ar fi să fie adusă în aport, atunci estimația, prețuirea aceleiași uzini scade de la 446.464.000 lei? Cui profită această însemnată devalorizare de 291.888.000 lei? Mi se va răspunde deocamdată, în exemplul arătat, evaluarea este numai de principiu, fiindcă lucrarea nu s'a perfecționat încă, dar în cazul uzinei electrice dela Constanța, care lucrare este constituită, de ce evaluarea experților desemnați de consiliul superior arată că valorează 28.168.230 lei, iar uzina a fost adusă în aport numai pentru suma de 15.500.000 lei? Sistemul de a supra-evalua aportul, adică de a fi înșelat de propriile tale organe tehnice, este greșală sau un exces de zel etatist, dar dacă evaluările sunt reale și exact întocmite, cum se poate ca ele să nu fie ținute în seamă și bunurile să fie comercializate la prețuri derizorii? Să nu uităm, că pe lângă acestor prețuri se pot concesiona aceste bunuri; ei, atunci înșelăm căm numai de dragul aplicării unei legi rele, pagube care se cifrează numai din un singur tablou publicat (vezi pag. 9 din raport), pentru 9 orașe la 357.227.001 lei. Faptul acesta a dat naștere, între membrii actualului guvern, la discuții, — de o parte consiliul superior al administrației întreprinderilor publice, de alta unele ministere, — care s'a tăgăduit acestui consiliu calitatea de a se amesteca în cazurile prezente văzute prin legea energiilor din Iulie 1930. Prea părea extraordinar ministrului de Interne, de pildă, care cu adresa nr. 21.584 din 17 Decembrie 1929 spunea între altele, ministrului de Industrie: „In fine, dispozițiunile legii comercializărilor nu cadrează cu prevederile legale organice a comunelor și județelor, care are la bază principiul fundamental de autonomie și descentralizare administrativă, iar mai departe adaptarea la formele de organizare și administrare, prevăzute de legea

comercializărilor ar comporta formalități și *cheltuieli* care ar îngreuna mult bunul mers al acestor întreprinderi". Sau, în traducere liberă, ministrul de Interne spune: nu vreau să îmi lichidez bunurile pe nimic, nici nu le aduc în apert pentru comercializare, fiindcă atunci nu voi mai avea niciun venit, ba dimpotrivă aş mai fi silit să îmi îngreuez bugetul. Și conflictul e încă pendinte, iar caracterizarea noui legi a comercializărilor poartă, în cele câteva rânduri ale adresei ministerului de Interne, atât adevăr, că noi ne dispensăm de a ne mai arăta opinia.

După aceste observațiuni cu caracter general, să pășim la examinarea rezultatelor obținute de câteva din cele mai de seamă regii publice sub ocârmuirea nouei legi. Vom începe cu căile ferate. Regia autonomă în acest an a întocmit un proiect de statut al funcționarilor, pe care l'a înaintat ministerului Comunicațiilor, acesta însă nu l'a putut aproba, fiindcă nu dă satisfacție condițiilor indispensabile pentru o astfel de reglementare. În primul rând, statul nu apără interesele bugetului C. F. R. Expresiunile nu sunt ale mele, ci ale ministrului Manolescu; și de ce nu apără interesele bugetului o spune tot rezoluția ministrului: fiindcă nu prevede cadre *maximale* pentru personalul de diferite specialități și grade. Această neprevădere permite să se perpetueze tendința actuală de *mărire disproporțională în paguba bugetului* și a unei normale organizațiuni. O armonizare a retribuțiilor este imperios necesară, în vederea curmării sistemului de *angajare de personal specialist plătit cu lefuri care ies cu totul din normalul salariilor plătite* pentru asemenea categorii. Va să zică, în aceste timpuri de sacrificiu și suferințe, când funcționarii publici sunt reduși la lefuri de foame și mizerie, grație legii autonomiei C. F. R. funcționarii acesteia, după chiar constatările ministrului respectiv, *primesc, bine înțeles favorizii, lefuri care ies cu totul din normal* prin mărimea lor, și în paguba intereselor bugetului căilor ferate. Prin urmare, legea comercializărilor în al II-lea an de aplicare, în ceea ce privește interesele bugetului, constituie o risipă și un jaf cu atât mai scandalos, cu cât ceilalți funcționari publici, care nu s'au bucurat niciodată de un regim de favoare, din cauza stărei precare a finanțelor publice sunt astăzi lăsați muritori de foame. Să nu se uite, că bugetul C. F. R. este deficitar cu peste un miliard lei, deficit care se acopere de stat, așa că din acest punct de vedere dreptul de control al statului este nu numai legitim, dar și imperios necesar. Să examinăm acum modul și felul cum își ține această instituțiune contabilitatea. Unul dintre argumentele cele mai de temei, în susținerea necesității introducerii regimului acesta de regie autonomă, a fost nevoia de a se face un control mai activ și mai serios în mânăuirea banilor. Atât de însemnată a fost considerată această operațiune, încât chiar prin legea care creiază Casa Autonomă a C. F. R. prin art. 29 s'a impus obligațiunea de a se ține contabilitatea în *partidă* obișnuită, după normele obicinuite comerciale. Ori, în memoriul d-lui *Stin* Stoicescu, care este consilierul financiar în consiliul de administrație al căilor ferate, citesc cu surprindere: „că deși a trecut bine de un an de la intrarea în vigoare a legii, contabilitatea în

partidă dublă nu este încă introdusă la C. F. R. decât parțial, ceea ce face cu totul imposibil orice control al gestiunii. Iar mai departe tot d-nsa adaugă: „față de aceste constatări și de greaua situațiune financiară, declar că nu îmi mai pot lua răspunderea de modul cum este silit să lucreze comitetul financiar“. Intrările de materiale, ca să nu dau decât câteva exemple, se înregistrează cu întârzieri de luni de zile, iar veniturile provizorii din Septembrie ne înregistrate până la data de 24 Octombrie Societatea „Reșița“ predă la 3 Iunie 1930 bandaje de fer în valoare de 550962 lei, cari s'au înregistrat abia la 24 Septembrie 1930, adică după 3 luni 21 de zile. Un alt exemplu. Casa pentru ocrotirea personalului nu a fost creditată cu cotele lunare din sumele ce avea să primească, nici din suma de 40 milioane, nici din sumele de 432 milioane (pensii). În asemenea condiții și cu o astfel de contabilitate, comisiunea financiară a căilor ferate declară că face o evaluare cu totul aproximativă, și crede că cifra probabilă a deficitului înregistrat în primele luni ale anului 1930 ar fi de un miliard și jumătate lei. După asemenea constatări oficiale, am fi cu toții dispuși să credem, că nu există posibilități de control într-o așa de vastă administrațiune, și deci să așteptăm înfăptuirea minunei normalizării, când se va blagoslovi cel de sus.

Din nenorocire pentru diriguitorii regiei C. F. R., nici această palidă apărare nu o pot invoca, căci la propunerile de a se introduce sistemul de contabilitate mecanizat, sistem care fințează în toate țările civilizate, deși o firmă străină se oferea să facă gratuit lucrările de probă, regia autonomă s'a opus la aceste încercări absolut necos-tisitoare. Ce se credem, sau mai bine zis cum să calificăm această rezistență? Avem dreptul să afirmăm, față de constatările de mai sus, că în administrațiunea C.F.R. sunt interesați cari au motive ca acest haos financiar să dăinuiască. Și uneli astfel de administrațiuni statul român dă în mânăuire o avere publică evaluată recent de inginerul inspector-general Polysu la suma fantastică de 54.014.000.000 lei.

Să mai fie oare nevoie de vre-o altă dovadă, pentru a arăta că regiile publice comerciale s'au constituit fără studii prealabile care să garanteze apărarea averii țării, și că în asemenea condiții, ori cari ar fi fost intențiile legiutorului, nu ne putem aștepta decât la rezultate dezastroase? Graba de a scoate de sub administrațiunea statului toate bogățiile pentru a le trece în forma regiilor publice, apare în asemenea condiții ca o lichidare a avuției naționale, în nici un caz ca o gospodărie înțeleaptă.

Dar să continuăm în a spicui prin raportul amintit.

Administrându-se în astfel de condiții și cu o asemenea mentalitate, greșelile s'au generalizat, cuprinzând întreaga instituțiune.

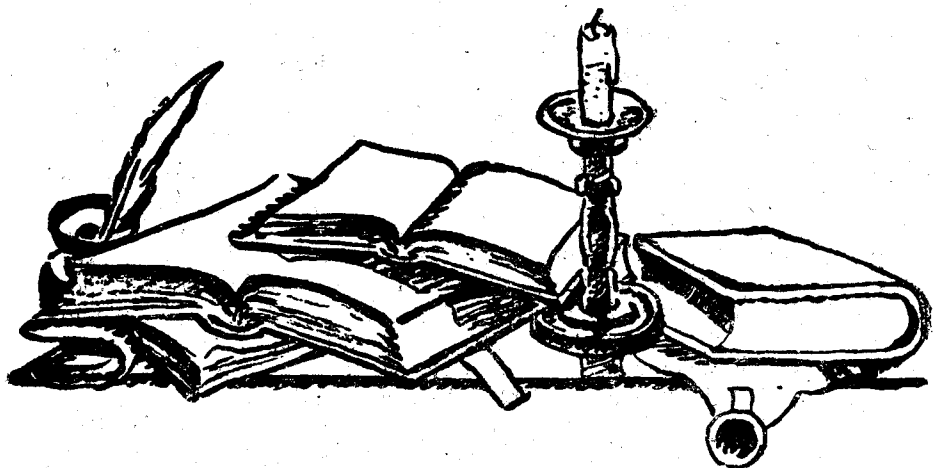
Problema tarifară, de o excesivă scumpete, a adus ca urmare o scădere însemnată în traficul de călători: dela 46 000.000 milioane călători în 1927, am ajuns la 36.800.000 în 1929. În întocmirea bugetului, cheltuielile personalului, sunt direct uimitoare: de unde în 1917 se plăteau lefuri de 4.672.244.778 lei, în 1929 s'au plătit 5.983.006.478 lei. Am luat data 1927 adică epoca când nu se co-

mercializase instituțiunea, pentru a învedera eroarea sistemului actual. Comparând cheltuelile necesitate de personal cu cele de întreținere și material, avem în 1927: 4.672.244.778 lei pentru personal față de 6.541.755.222 lei pentru materiale, pe când în 1929 cifrele se ega- lează aproape, căci la 5.983.006.487 lei pentru personal, apare pentru materiale abia 6.356.002.803 lei, adică o diferență foarte mică de 362.995.316 lei.

În proiectul de buget general al statului se stabilește coeficientul numărului funcționarilor pe ministere, arătându-se cât e de mare și exa- gerat, căci reprezintă aproape 30% din valoarea totală a veniturilor statului. Regia căilor ferate, cu 49% din buget angajat numai în plata funcționarilor, socotește normală această situație? Pare însă, că în mintea diriguitorilor de regii publice, să domnească concepția risi- pei de personal, fiindcă creșterea la acest capitol de la an la an este constantă. Așa la poștă, din totalul veniturilor incasate s'a chel- tuit cu personalul 61% pe când statului nu i s'a vărsat de cât 12% iar pentru material și alte diverse 22%. Sau, în cifre, vorbind de anul 1929, poșta a avut un venit de 1.963.458.714 lei, din care a cheltuit cu personalul 1.192.000.000 lei, pentru material 442.838.419 lei, și vărsați la tezaur 250.000.000 lei. Pentru 1930 regia poștei a fost redusă să verse statului numai 100.000.000 lei De ce? Nu are acum statul nevoi mai mari și mai urgente de cât în anul 1929? O altă regie publică, P. A. R. I. D. adică pescăriile și regiunea inundabilă a Dunărei, al cărei activ atinge cifra de aproape 2 miliarde lei, adică 1.978.180.075 lei, a vărsat statului suma de 70.088.944 lei în 1930 adică 4.60%, personalul a costat 42.960.414 lei sau 57% din inca- sări, iar pentru materiale și investiții s'au cheltuit 59.353.520 lei sau 53% din venituri. Consiliul de administrație și cu consiliul superior au in- casat tantieme 3.461.183 lei sau în raport cu veniturile 4%. Funcționarii la această regie mai participă și la beneficii și au incasat 4.326.478 lei, sau 5%. Nu-i nimeni curios să se întrebe, când această enormă avere era în administrarea statului, ce venituri producea tezaurului? Imediat după război, când uneltele pescărești lipseau aproape cu desăvârșire, veniturile, adică incasările, au fost între 280.798.573 și 472.123.549 lei. Nu am date asupra anilor 1925 până 1928 dar e foarte probabil că incasările intrate în tezaurul statului să fi fost, cel puțin de 4—5 ori mai mari atunci, de cum sunt astăzi, când țara are așa de urgente și imperioase nevoi.

Ritm nou cu experiențe dureroase, de te-ai opri măcar numai în acest domeniu!

TH. DELEANU

Un mucenic uitat: Popa Ioaneș din Gales^{*)}

Un mănunchiu de acte ce s'au păstrat în arhiva guvernului ardelean, au darul să scoată din negura uitării figura popei Ioaneș din comuna Gales, în vecinătatea Seliștei, care, prin eroismul său tragic s'a împodobit cu cununa muceniciei.

La 16 Aprilie 1756 episcopul unit denunța guvernului pe popa Ioaneș, care a început o vie agitație împotriva unirii. Dar acest denunț nu era cel dintâiu, deoarece Aron ceruse și mai înainte să se ia măsuri împotriva lui de către comitele Sașilor. Un oarecare Francisc Olasz raportase, deasemenea, episcopului catolic din Alba Iulia, despre propaganda popii Ioaneș, în ținuturile Sebeșului, Orăștiei și al Hunedoarei. El îndeamnă pe oameni, se zice, a trimite câte un delegat din fiecare sat la Sibiu, unde se vor întruni, până în Paști, noul lor episcop, împreună cu doi vlădici sârbi și cu episcopul Klein, pentru a hotărî înțoarcerea la legea veche. Agitația aceasta o făcea popa Ioaneș printr'o circulară, pe care o trimitea din sat în sat. Ne îndoim însă, că individul zelos, care a scris denunțul, a fost și bine informat. Intors nu de mult din Carloviț, unde a luat parte într'o delegație de Români, pentru a se plânge mitropolitului, popa Ioaneș.

^{*)} Din volumul 'al doilea al „Istoriei desrobirei religioase a Românilor din Ardeal“.

va fi dezvoltat aceeași activitate, ca și popa Cosma din Deal, servind opera de rededeptare a credincioșilor ortodocși.

La porunca guvernului, de bună seamă, magistratul din Sibiu trimise la Gales călărași și plăiași, pentru a-l aresta prin surprindere. Prima încercare a sbirilor însă nu izbuti. Atunci popa Ioaneș se adresă domnilor sași, pentru a protesta: „De veți întreba de mine”, scrie el „pentruce n'am venit la Măria Voastră de față, de ați fi poruncit cu altă socoteală, cu liniște, dupăcum iese porunca dela Prea Înălțata Maica Crăiasă, eu aș fi venit și aș veni. Iară mânănd călărași și plăiași noaptea, ca la un hoț noaptea, iară nu ca la un preot nevinovat, pentru aceasta în ariște nu voi veni, că nu sânt tâlhariu. Ce să mă iertați, că ieu voiu scri sus de aceasta”. Ca cei mai mulți dintre contemporanii săi, nici popa Ioaneș nu credea că Maria Terezia se identifică cu sălbatica prigonire a bisericii ortodoxe, de aceea amenință pe Sași, că-i va denunța reginei. Deși iscălea: „al mărilor voastre ieu smeritul popa Ioaneș Popovici¹ din Gales, mic plecat”, totuș din scrisoarea sa respiră un aer de demnitate. Pare că vezi printre rândurile așternute pe hârtie, cu mâna unui cărturar de seamă, câtă încredere se sălășluiește în sufletul acestui tânăr preot pentru dreptatea bisericii sale. Dar nu peste mult, popa Ioaneș, căzu totuș pradă în mâna călăilor săi.

În Maiu, după cum apare din actele guvernului, el fu arestat și transportat la Sibiu. Avem la îndemână o scrisoare plină de duioșie și durere, pe care o adresează țăranul bătrân Ioan Burbore din Gales, tatăl preotului nostru, către tezaurarul suprem din Ardeal. El se plânge, că sărmanul său fiu, denunțat de cineva, a fost legat în lanțuri și aruncat în cea mai grea temniță. Mai anii trecuți, un preot ortodox, care fusese de asemenea prins, nu numai că nu a fost legat în lanțuri și despoiat de lumina zilei, ci a stat în temniță, bine îngrijit, cu mâncare, ce i se trimitea zilnic. Bătrânul roagă de aceea pe domniile dela tezaurariat, să se îndure a-l elibera pe fiul său, sub garanție sau cel puțin a-i desface lanțurile pentruca să se poată bucura de lumina zilei.

Dar rugămintea bătrânului părinte nu fu în stare să înmoaie inimile împietrite ale persecutorilor. Regina Maria Terezia dispuse îndată a-l transporta pe popa Ioaneș, în secret la Deva, ca să fie închis în temnița din cetate și ținut până la moarte. Tocmai după un an cancelaria aulică anunță directoratul cameral din Ardeal, să deporteze pe popa Ioaneș din Gales, fie într-o fortăreață din Italia, fie la Gratz. Dar, se pare, că tocmai faptul, că nu s'a dat un mandat precis, unde să fie transportat, provocă o nouă corespondență între cancelaria aulică și consiliul de războiu. În cele din urmă aceste autorități stabiliră, că popa Ioaneș din Gales să fie transportat la Gratz.

¹ El iscălește Ioaneș Popovici, pe când tatăl său se cheamă Ioan Burbore. Probabil că a fost hirotonit la Carloviț, unde i-se va fi dat numele de Popovici. Cei mai mulți dintre preoșii noștri, cari poartă acest nume, în deceniile următoare, l-au adoptat cu prilejul hirotoniei de către vlădicii sărbi.

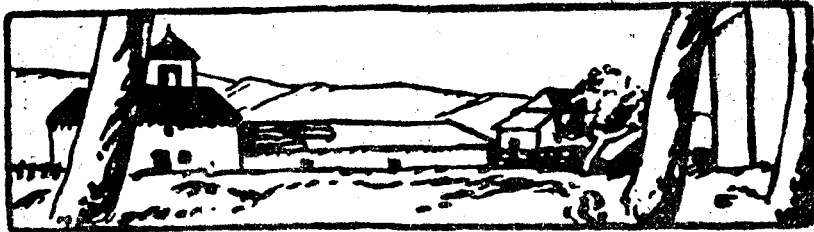
Despre aceasta consiliul aulic de războiu anunță îndată și pe prefectul militar din Gratz, cerându-i, ca îndată ce delicventul va ajunge acolo, să fie pus sub pază militară și ținut închis toată viața sa. Deoarece însă escortă militară nu i se poate da, nefiind în Transilvania un număr suficient de soldați, cancelaria aulică să ia singură dispoziții ca popa Ioan să fie transportat dela Deva la Gratz.

La 27 Octombrie 1757 cancelaria aulică ardeleană răspunde, că cu oamenii din Ardeal nu poate să-l transporte pe popa Ioan, fiindcă cei însărcinați cu aceasta sunt Valahi de acelaș neam cu deținutul și ar fi primejdios a-l da pe mâna lor. Cancelaria își exprimă părerea însă, că ar fi bine, când trece armată din Ardeal spre Bănat, să-l ducă și pe popa Ioan până acolo, iar pe urmă să-l transporte mai departe la Gratz. Consiliul de războiu primi această propunere și la 16 Noembrie 1757 dispuse ca popa Ioan să fie trimis cu escortă militară dela Deva în Bănat și de acolo la Gratz.

Probabil, că aceste măsuri au fost în curând executate, căci popa Ioaneș dispare din șirul luptătorilor noștri și numai tovarășii săi își mai aduc aminte, din când în când de el, reclamând zadarnic eliberarea sa din temniță. Intre zidurile mucedale ale cumplitei fortărețe din Kufstein, popa Ioaneș a suferit, până la sfârșitul vieții, temniță grea, ofilindu-și tinerețea, în așteptarea izbăvirii, pe care nu avea să o mai apuce.

SILVIU DRAGOMIR

Cronica externă

Relațiunile franco-italiene

Una din revistele cele mai răspândite din Italia, *Rassegna italiana*, publică, sub semnătura senatorului Luigi Bongiovanni, un lung articol în care sunt examinate cauzele dezacordului franco-italian, precum și posibilitățile unei înțelegeri durabile între cele două țări.

Articolul spune mai întâi, că un examen atent al situației politice internaționale actuale ar trebui să ne îndemne să credem exclusă posibilitatea nuni nou război. Cu toate acestea, toată lumea se înarmează, ceiace constituie un pericol real. După toată evidența — continuă senatorul italian — soluția constă în revizuirea tratatelor.

„Locarnismul“ a murit, și un acord direct între Franța și Germania este foarte îndepărtat. O îmbunătățire a situației ar putea fi obținută dacă America ar renunța la creanțele sale; însă această posibilitate pare exclusă, în orice caz foarte problematică. Totuș Europa ar putea să se salveze singură, prin propriile ei puteri, dacă cele mai grave chestiuni cari o neliniștesc „vor fi examinate în alt spirit decât acela care a caracterizat până azi convorbirile diplomatice“.

Printre aceste chestiuni — prefinde d. Bongiovanni — cele mai grave sunt: problema siguranței și dezacordul italo-francez. În ce privește pe cea dintâi, este evident că autorul articolului nu poate să aibă încredere în conferința pentru dezarmare, pentru că se discută încă, dacă dezarmarea trebuie să urmeze sau să preceadă siguranței, și pentru că nu s'a reușit a se determina în ce consistă această siguranță. El are, totuș, o soluție: demilitarizarea frontierelor. O parte egală din teritoriul unor anumite țări, va fi supusă acestei servitudini. O propunere de demilitarizare a acestor zone, acceptată sau respinsă, ar constitui în orice caz o limpezire a situației internaționale.

Demilitarizarea unor anumite zone ar însemna îndepărtarea posibilităților de război și ar pregăti acel spirit necesar reducerii armamentelor și revizuirii „prudente“ a tratatelor de pace, prin intermediul

Societății Națiunilor. Ea ar mai stabili apoi — prinde autorul articolul — legături de solidaritate durabile între statele depozitare ale civilizației occidentale, *pentru ziua de atac, viitor însă fatal, contra comunismului.*

* * *

Dezacordul cu Franța ar avea mai multe cauze. Mai întâi, paritatea navală. Italia își bazează drepturile la această paritate pe situația sa de putere mediteraneană, a cărei existență este legată de posibilitatea de a se ravitaia pe mare, și pe vulnerabilitatea coastelor sale. Toțuș, orice soluție a acestor chestiuni va da loc la contestațiuni viitoare, dacă ea nu va fi pregătită într'o loială și senină comuniune de spirit de către cei doi contractanți.

Alt motiv de discordie: alianța franco-iugoslavă, care se transformă din ce în ce mai mult într'o armă ofensivă contra Italiei. Inșă în ziua când cele două țări latine vor fi stabilit între ele un acord real, această alianță va cădea și *dezacordul între Italia și Iugoslavia va fi redus la proporțiile sale veritabile, care sunt foarte modeste.* Adriatica nu desparte, ci unește Italia cu Iugoslavia.

A treia cauză a diferendului franco-italian: chestiunea frontierelor meridionale din Libia. Turcia, într'un secol întreg de stăpânire, n'a reușit să traducă în fapt drepturile sale de posesiune asupra regiunilor Borku, Tibesti, Uadai și împrejurimile lacului Tchad. Franța, dimpotrivă, în câțiva ani, prin sforțări tenace și organizate, plecând din coloniile sale din nordul Africei, din Africa occidentală și din Africa equatorială, a reușit să lege între ele teritoriile risipite ale marelui său imperiu african. „Față de aceste fapte, — continuă d. Bongiovanni — Italia ar trebui să renunțe să-și întindă mai spre sud frontierele meridionale ale Libiei, și să considere aceste teritorii ca obiecte de schimb“.

Orice tranzație privitoare la chestiunea delicată a italienilor din Tunis apare senatorului italian ca un sacrificiu și mai mare, dată fiind „sensibilitatea“ față de acest oraș. Inșă Italia trebuie să recunoască totuș, că chestiunea posesiunii Tunisului a fost rezolvată, și că numai un război victorios ar putea s'o repună pe tapet. In realitate, Tunisul de azi este o înfloritoare colonie franceză. Italia mai are încă dreptul să protejeze naționalitatea emigrațiilor săi. Incă până când? Dar fiindcă Italia nu vrea război, ea nu va avea interes să utilizeze dreptul său decât în domeniul tratativelor locale și de compensație.

Inșă, ce compensații ar putea să ceară Italia Franței, în schimbul tuturor acestor renunțări? Această problemă repune pe tapet chestiunea cesiunii către Italia, din partea Franței, a Somaliei franceze. Atașamentul francez la această colonie trebuie căutat — prinde autorul — în motive politice. Astăzi, Franța care a încercat să se afirme în Sudan fără să reușească, vrea să fie prezentă în Africa orientală în momentul actual, când un mare stat independent — este vorba de Abissinia — se deschide civilizației europene. Ea tinde să-și atragă spre sine, și să-și facă aliat pentru orice eventualitate viitoare.

A cere Franței să cedeze această mică colonie, înseamnă a o ruga să renunțe la această aspirație politică. Inșă, dacă Parisul „valait une messe“, prietenia Italiei și pacea europeană, care va urma, valorează desigur renunțarea la un vis politic îndepărtat, pentru realizarea căruia Franța se va lovi de multe greutăți.

Senatorul Bongiovanni conchide, că toate cauzele conflictului franco-italian actual vor putea fi eliminate dacă un spirit nou, făcut din sinceritate loială și din voința bine hotărîtă de-a ajunge la un acord, va prezida relațiunile dintre cele două țări.

* * *

Pentru prima oară, de câțiva ani încoace, ne-a fost dat să auzim glasul împăciuitoar, ponderant și înțelegător al unui italian, discutând chestiunea relațiunilor franco-italiene și posibilitatea unei înțelegeri și prietenii durabile între cele două țări. Pe baza propunerilor dlui Bongiovanni chestiunea ar putea fi pusă în discuție cu șanse de succes, mai ales că nu se cere Franței alt sacrificiu decât o colonie neînsemnată pe coasta orientală a Africei.

Un punct asupra căruia s'ar putea face, și Franța va face rezerve, este revizuirea chiar „prudentă“ a tratatelor. De altfel ce interes mai are Italia, dacă se înțelege cu Franța, să mai ceară această revizuire?

Partea cea mai grea a acestei propuneri constă mai ales în demilitarizarea zonelor de frontieră, la care nu va putea să consimtă Franța așa de ușor, cu atât mai mult cu cât întărirea și fortificarea zonelor de care este vorba a fost urmărită cu multă străduință de Franța și se află pe cale de-a fi în curând desăvârșită.

Dar, după cum senatorul italian desparte cele două chestiuni, a dezacordului franco-italian și a dezarmării, tot așa ele vor putea fi despărțite și la eventuale negocieri, spre a realiza, cea ce importă în primul rând: *acordul franco-italian*, dorit de toți adevărații prieteni ai păcii.

Toate acestea sunt chestiuni cari pot fi rezolvate oricând spre mulțumirea și satisfacția ambelor țări. Cea ce importă însă în primul rând, este ca de ambele părți să existe ferma dorință de a ajunge la un acord. Dacă această dorință există, acordul va fi desigur în curând un fapt împlinit.

V. P. R.

Pentru orfani

— Fragment din comedia U. P. B.

La încrucișarea unor străzi cu circulație mică, secretara societății U. P. B. și-a așezat masa sub o umbrelă roșie uriașă. Fănică Sperianu o privește mângăios și adeseori rămâne meditativ, cu fața luminată de un surâs fericit. Conversația tinerilor este întreruptă de apariția unui domn.

Secretara: Pardon! Un client! (*Îl întâmpină surâzătoare*). Vă rog, pentru orfanii de război. (*Îi prezintă cutia pentru chetă*).

Domnul (calm tot timpul): Nu mai am nici un ban, domnișoară!

Secretara: E posibil 'oare?

Domnul: Da, domnișoară! Viu din centru, unde mi-am dat ultimul pol. Acolo-i mare prăpăd. Am uitat că azi e chetă și am făcut imprudenta să mă duc pe la Capșa.

Fănică: Se poate să refuzați pe domnișoara?

Domnul: Domnișoara ține mult să aibă ceva dela mine?

Secretara (surâzătoare): Da, domnule!

Domnul: Bine. (*Își scoate haina*) Poftim. (*Îo dă lui Fănică*).

Secretara: E oribil!

Fănică: Vai, domnule!

Domnul: Pentruce vă speriați? Mai am o haină acasă, ceva mai veche, dar nu face nimic. Luați-o!

Fănică: Știi dumneata cine-i domnișoara?

Domnul: Da. O domnișoară care face chetă.

Fănică: E c... chiar d... domnișoara secretară a societății, care face... cum îi zice... un sacrificiu, că...

Domnul: Dar eu, mă rog, nu fac un sacrificiu, dacă mi-am dat ultimul ban și m'am certat și cu nevasta?

Secretara: Ce glumă sinistră!

Domnul: Nu glumesc, domnișoară. Nevasta e membră în societatea dumneavoastră și Dumnezeu m'a blestemat dându-mi și o față, care, după părerea nevastei trebuia să ia parte la chetă. Ori, pentru acest nobil sport i-a trebuit o rochie nouă. Cum suntem la finele luni, am dat ultima mie pentru rochié și mai am de plătit și luna viitoare. Este sau nu sacrificiu? Nu luați asta? (*Arață haina. Secretara îi întoarce spatele*). Mulțumesc. Sărut mâna și... succes. (*Pleacă foarte liniștit*.)

Secretara: Ai văzut, dragă domnule Sperianu, la ce neplăceri ne expunem? Este în adevăr dezolantă nepăsarea publicului... (*Apare o doamnă*) Fă-ți datoria, domnule Sperianu.

Fănică: V... vai de mine! (*Se apropie de doamnă și vrea să-i pună o floare*).

Doamna: Pardon, dom'le!

Fănică: P... pentru orfani d... doamnă!

Doamna: Ești orfan?

Fănică: Vă rog să... cum îi zice... să oferiți ceva pentru orfanii de război.

Doamna: Pentru asta te'ndeși în oameni? Fii mai modest, dom'le!

Fănică: Vroiam să vă ofer... cum îi zice... o floare.

Doamna: Miè? Vezi-ți de treabă. Oferă-i flori dumneaiei, că-i mai tânără.

Secretara: E vorba de obolul dumneavoastră pentru orfani.

Doamna: Ce obol mam'zel?! N'ai chip să eși, Dumineca ori sârbătoarea, pe stradă, că se îndeasă în fine câte-un mușunache cu finicheaua! Nu-i vorba de dumneata, dom'le. Azi orfani, mâine văduve, poimâne invalizi. Mai la urmă și eu sunt văduvă de război, și n'am văzut de pe urma finichelelor ăstora nici un gologan!

Secretara: Starea dumneavoastră materială pare a fi mulțumitoare.

Doamna: Păi este! Ei și? Nici nu vă cer: numai zic.

Secretara: Societatea noastră și-a făcut datoria după împrejurări.

Doamna: Auleo? Și-a făcut datoria! Las' că știu eu! N'am un nepot la orfani? Ii mănâncă păduchii mam'zel! Invalizii cu 30 lei pe lună pensie, iar societățile dumneavoastră fac baluri pentru ei. Au să joace invalizii în cărje? Rușine!

Fănică: Ar t... trebui să fii mai... cum îi zice... mai urbană!

Doamna: Ba să fii dumneata așa cum zici! Eu am văzut mai multă lume că-s mai în etate, și am învățat cum să mă port. Da' nu mai pot răbda! Mi s'a aplecat de-atâtea finichele și hârțiuțe!

Secretara: Doamna mea, sunteți liberă să nu dați nimic la chetă, dar cel puțin nu ne ofensați!

Doamna: Păi nici nu dau nimic, n'aveți teamă! Că am tot am dat, dar folos cât păr în palmă! (*Se depărtează*) Firea-ți ai naibii, că nu poate scăpa lumea de voi.

Fănică: A... asta-i culmea!

Secretara: Ce gură de mahala! N'o mai poți opri. (*Vorbesc în timp ce apar doi ofițeri tineri*).

Infanteristul: Stai, mă! Uite inamicul. Are și aici o patrulă.

Cavaleristul: Ne-am ars! Circulăm noi pe străzi laterale, dar tot am căzut în capcană. Nu mă lăsa, mă rog ție, dă-mi un pol!

Infant.: N'am dragă; ultimul pol l'am dat pe sărăcia asta. (*Arată floarea de hârtie*).

Caval.: Mă, nu mă face de răs! Dă-mi măcar 5 lei.

Infant.: N'am omule! Am o singură sută neschimbată.

Caval.: Dă-mi-o, că schimb la ei!

Infant.: Pe dracu'! Astea sunt dame fără... *cusur*.

Caval.: Asta-i camaraderie, mă?! Să mă faci de răs?

Infant.: Spune și tu că ești orfan de război!

Caval.: Va să zică îți mai bați și joc?! Bine! (*Îi ia floarea din piept*).

Infant.: (*disperat*) Nu mă nenoroci, dă-mi floarea!

Fănică: (*către secretară*) Uite doi ofițeri! (*Secretara vine spre ei*).

Infant.: (*cu groază*) Dă-mi floarea mă, căs un om perdut! (*Cavaleristul își pune floarea în piept și înaintează surâzător*).

Secretara: Vă rog, pentru orfanii de război. Armata nu se poate să nu ajute pe acești copii ai eroilor noștri.

Caval.: Eu mi-am făcut datoria, grațioasă dudue. O să și-o facă și camaradul.

Infant. (*dă hârtia cu resemnare*): Vă rog să...

Caval.: Opriți tot, pentru amândoi!

Secretara: Vă mulțumesc în numele copiilor pe care îi ajutăm. Tot armata mai generoasă!

Caval.: Așa se cuvine. (*Se depărtează*).

Infant.: Ai să mi-o plătești scump, infamule!

Caval.: Nu mă ofensa, că pe urmă... (*Pufnește de răs eșind din scenă. Se apropie un domn bătrân, elegant și monoclat*).

Secretara: Vă rog, domnul meu să ajutați, pe orfani!

Domnul (*o primește îndrăzneț*): Cu multă plăcere duduia mea! Mi-e indiferent pe cine ajut, când o fermecătoare guriță solicită ajutorul. (*Scoate portmoneul*). Cât să ofer?

Secretara: Cât doriți!

Domnul: 100 de lei pentru orfani; 100 de lei pentru o privire îndelungată și 200 pentru un surâs divin.

Secretara: Mulțumesc în numele orfanilor.

Domnul: Aș fi mai fericit dacă mi-ați mulțumi în numele dv.

Secretara: Pentru ce? (*Râde*).

Domnul: Pentru că mi-aș permite să mai ofer 200 lei dacă-mi dați voie să sărut această adorabilă mânușă.

Fănică: D...dar asta î...înseamnă...

Domnul: Nu te supăra, tinere. Sunt lucruri inofensive și caritatea cere mici sacrificii. Ce zici, duduia?

Secretara (surâde și-i dă mâna): Pentru orfani.

Domnul: (îi sărută mâna de multe ori). Cum aș vrea să fiu orfan!

Fănică (înțepat): E...c.am târziu!

Domnul: Știu, tinere și te invidiez. Nu te supăra! Dumneata ai posibilitatea să săruți această mână în virtutea altor sentimente, de cât cele caritabile. Ah! finerețea, finerețea! (Se depărtează. Intră imediat un domn chefliu. Fluera un fox-trott și se clatină oprindu-se uneori).

Fănică: Lasă!l duduie. E i...indignat! (Domnul se oprește și privește stăruitor. Secretara și Fănică se fac că nu-l văd).

Domnul (după o pauză): Ei?!

Fănică: C..ce d..oriți?

Domnul: Haide! Indrăzniți, că acum eu sunt (sughită) generos!

Fănică: Și puțin cam...cum îi zice...obosit!

Domnul (râde): Te cred! A și fost o luptă crâncenă! Dar i-am învins! (Sughită). Asta n'are de-afacé! Eu acum sunt generos și dau tot. Pentru cine faceți.. (sughită) afacerea asta?

Secretara: Pentru orfani.

Domnul: A, ha! Tare bine! Pentru orfani dăm cu multă (sughită) plăcere. (Se caută prin buzunare clătându-se). Dacă am dat țambalagiilor 400 lei, cum să nu dau orfanilor măcar 100? Poftim! (Se apropie. Când vrea să pună banii, rămâne cu mâna întinsă privind la secretară). Nu, nu. Pentru așa duduie mai dau 100. (Pune banii și-o mângăie pe gușă).

Fănică (furios): D...domnule ..ba..bagă de seamă!

Domnul: Am băgat domnule... Demostene!

Fănică: N...nu m..mă cheamă Demostenē.

Domnul: Ba eu socot că (sughită) luând în considerare elocvența și temperamentul dumitale, nu te poate chema de cât Demostene. Nu-i așa, duduie? (Vrea s'o mângăie din nou).

Fănică: D...dacă ești... așa cum îi zice... o...obraznic...

Domnul: Nu te-aprinde, domnule Demostene! Nu te-aprinde că eu ard, și te (sughită) ard. Eu plătesc. Nu? Și dacă plătesc am drept să admir. Și te admir duduie, cât nu pot pentruca să îți spun. Pa! (Îi trimite o sărutare și pleacă fredonând cleios: „Un gest ascuns, ce mi-a făcut duduia mea“).

VLADIMIR NICOARĂ

Cronica politiceii interne

Aritmetică electorală

Pentru un partid, a cărui unică rațiune de existență își are obârșia în favoarea corpului electoral, orice nouă alegere apare, nu ca un mijloc de a-și pune în aplicare un program de lucru folositor pentru țară, ci ca un scop final, care coincide perfect cu dorința de a acapara puterea cât mai multă vreme și cu orice mijloc.

Ni se pare de prisos să mai precizăm, că acest-a-i cazul partidului național-țărănist. Scurta, și nu prea glorioasa lui istorie, nu-i o taină pentru nimeni. Am fost cu toții, unii clar-văzători, alții induși în eroare, martorii zgomotoasei sale ascensiuni pe spinarea răbduriei și naivă a sufragiului universal. Demagogii au strigat prin toate piețele publice, s'au strecurat pe lângă teigheaua tuturor cărciumilor, mințind în auzul mulțimii sau insinuând făgăduieli la ureche, până când, au reușit să adune atâtea voturi câte le-au trebuit ca să revendice dreptul de a duce țara de răpă.

Astfel născut, partidul național-țărănist nu poate să fie socotit printre acele organizații politice, cari, încheigate pe un fond comun de convingeri și având drept armă de luptă râvna unor realizări durabile, sunt în stare să suporte oricând o schimbare capricioasă a simpatiilor populare. N'au fost mulți oamenii politici, cari, încrezători în steaua lor, au știut să suporte o nedreaptă ostracizare, așteptând ca cei mulți să-și recunoască eroarea; dar numai aceștia au avut dreptul să spună, că au pus la încercare valoarea adevărată a ideilor lor. Marii conducători ai destinului unui popor urmăresc în acțiunea lor o linie totdeauna dreaptă, pe când încrederea cetățenilor, dela Atena lui Aristide până la Franța lui Clemenceau, prea adeseaori a prezentat oscilări. De aci se nasc fatale neînțelegeri trecătoare. Prăbușirea demagogilor a fost, însă, totdeauna fără reîntoarcere.

Din acest punct de vedere s'ar cuveni să fie privite și rezultatele ultimelor alegeri parțiale. Voturile, pe cari partidul național-

țărănist a început să le piardă, nu vor mai fi recâștigate nicicând căci au fost smulse prin înșelăciune, iar cel care-a fost odată păcălit cu greu mai poate fi tras pe sfoară. În orice caz, nu de acelaș scamator...

Să examinăm, deci, cifrele, și să ne permitem puțină aritmetică electorală.

Apogeul electoral al guvernului actual a fost înregistrat în alegerile din 1928, când, de curând venit la cârmă, încărcat de toate făgăduielile făcute în timpul opoziției, punând în linie adevărate cohorte de profesioniști bătăuși, îmbătând lumea cu vorbe și cu rachiu, terorizând satele cu ajutorul derbedeilor fără căpătâi, partidul național-țărănist a reușit să strângă un număr impresionant de voturi. De atunci, însă, lucrurile s'au mai schimbat. Câteva dovezi despre această afirmație. În alegerile din 1928, partidul național-țărănist a găsit în județul Bihor 54.009 de alegători imprudenți, cari i-au dat votul lor. Azi, la începutul anului 1931 n'au mai rămas din aceștia decât 26.616, adică aproape jumătate și-au îndreptat privirile în altă parte. Ceilalți au mai pus odată ștampila pe semnul compromis al roatei, fie din frică, fie din interes personal, fie din neștiință. Un candidat atât de bine aprovizionat cu mijloace de propagandă palpabile, ca d. C. Teianu, secretar-general al ministerului finanțelor pe aceste timpuri de criză, a avut la îndemână destule posibilități de a intimida pe cei șovăielnici și a răsplăti pe cei cari s'au dat de partea sa.

În finiturile de nord ale Ardealului, — cine știe, poate din cauza climatului, — procesul de evaporare al așa numitei popularități național-țărăniste se desăvârșește mai lent, deși tot atât de sigur. Situația cea mai caracteristică ni se pare, însă, aceia din județele agricole ale vechiului Regat. Aici, în citadelele socotite inexpugnabile ale unor electori de talia d-ilor E. Mitro și D. R. Ioanișescu, rostogolirea a luat proporțiile unui adevărat dezastru. Îmbucurător dezastru... În Vlașca, unde a reușit candidatul liberal, guvernul s'a coborât dela 30.000 la 18.000 voturi, iar în Teleorman, mulțumită activității lămuritoare a prietenului nostru d. Stan Ghișescu, triumfător în recentă luptă, guvernul n'a mai rămas decât cu 5200 de voturi din cele 31.016, pe cari le-a adunat, se știe cum, în alegerile din 1928.

Pentru a nu lungi prea mult aceste comentarii, vom aminti aici rezultatul general, care indică limpede, că în cele șase județe unde s'au făcut alegeri parțiale în ziua de 29 Ianuarie, din cele 224.000 voturi exprimate, guvernul a obținut abia 84.000 voturi, iar partidele de opoziție 140.000. Concluzia, deci, se impune. Acum trei ani, partidul național-țărănist a fost adus la putere în temeiul unicului argument al favoarei corpului electoral. Azi, când alegătorii au arătat că nu mai înțeleg să acorde încrederea lor unui guvern care le-a trădat toate așteptările, gestul concedierii apare ca o consecință logică.

Rațiunea de a exista a partidului național-țărănist a început odată cu atotputernicia lui electorală. Fiindcă despre realizările lui în serviciul țării, nu mai pomenim...

○ Întrunire a lucrătorilor dela atelierele căilor ferate, convocată cu scopul de a protesta împotriva scăderii salariilor, s'a sfârșit la București cu focuri de armă și cu două cadavre. Asemenea incidente sunt profund regretabile, chiar atunci când nu s'au putut evita; dăr cu atât mai mult merită să fie desaprobrate, atunci când iau naștere din lipsă de prevedere sau dintr'un exces de zel al organelor executive.

Nu suntem noi aceia, cari să justificăm un act de rebeliune. Mai mult decât atât, știm foarte bine, că printre rândurile muncitorilor nemulțumiți se furizează adeseori agenți provocatori ai mișcării comuniste, trimiși cu însărcinarea categorică de a atăta spiritele și a deslănțui manifestații violente. Față de gesturile anarhice, orice guvern e dator să ia măsuri de reprimare.

Din nefericire, România se găsește astăzi subț cârmuirea unor oameni, cari, după ce au fost ei înșiși răscolitori de formule revoluționare și au practicat rezistența împotriva legii, sunt, în același timp, prea bine hrăniți pentru a înțelege suferințele mulțimii înșelate și prea becnici pentru a potoli prin propria lor autoritate valul amenințător al fierberii care crește.

De multă vreme, n'am avut în fruntea ministerului de interne o energie mai contestabilă decât aceea a d-lui Ion Mihalache, succesor demn al tot atât de absentului d. Alex. Vaida. Fostul învățător din Topoloveni, care a condus departamentul agriculturii, timp de mai bine de doi ani, cu epistole către plugari, s'a pomenit acum mai mare peste prefecți, peste directori ministeriali, peste poliție și peste jandarmi, așezat dintr'odată, cu cămașa scoasă afară din pantaloni, paznic suprem al ordinii publice în țară. Dar d. Ion Mihalache prea s'a obișnuit să apară în postura unui răzvrătit, pentru a mai ști cum să procedeze, când se răzvrătesc alții. De aceea, în treaga conducere a ministerului de interne a rămas astăzi în grija celui mai proaspăt subsecretar de stat, care, după numele de familie se chiamă: Călinescu, iar ca țărănist din fașe a fost botezat cu rusticul nume de: Armand.

În asemenea condițiuni, ce-i de mirare, dacă împotriva lucrătorilor dela atelierele căilor ferate, cari ar fi putut să fie potoliți cu câteva vorbe, s'au tras gloanțe de revolver în Capitală, iar la Cernăuți, publicul adunat la o chemare a „Ligei pentru Apărarea națională” a fost călcat în picioarele cailor de șarja unui detașament de sergenți de oraș călări, lăsând pe teren un mort și câțiva răniți? Cum să nu-și piardă capul subalternii, când însuș guvernului îi lipsește această unică parte a trupului, care scutește pe om să facă prostii?

Pentru a ilustra și mai clar neputința guvernanților de astăzi, vom reaminti numai, că în cursul grelei sale guvernări dela 1920—1921, d. mareșal Averescu a avut de potolit fierberi cu mult mai mari, care au culminat prin greva generală dela căile ferate, și cu toate acestea ordinea a fost restabilită fără să se tragă un singur foc de armă.

Şeful partidului poporului a înlăturat ameninţarea foarte serioasă a unei deslănţuirii revoluţionare cu unica armă a covârşitorului său prestigiu.

Îată ceeace nu se găseşte în inocentul arsenal al d-lui G. Mironescu...

Un călător uitat

La o vârstă destul de înaintată, d. Iuliu Maniu, fost prim-ministru al României întregite şi voluntar cezaro-crăiesc pe frontul italian, a descoperit ţinuturile occidentale ale Europei. Adevăraţii oameni noi îşi complectează cunoştinţele cu oarecare întârziere. În materie de geografie, delicatul sexagenar din Bădăcini nu-i, deci, decât un modest şi tardiv autodidact.

D-l Iuliu Maniu, care, dintre limbile europene nu cunoaşte decât pe cea maghiară (şi puţin româneşte), după ce a avut grije să-şi angajeze un tâlmăciu *en titre*, a plecat în turneu de plăcere, din Tirol la Nisa şi dela Paris în spre Londra, admirând munţii cu funiculare, odihnindu-se sub soarele Mediteranei, plimbându-se pe Champs-Élysées, contemplând statuia lui Nelson în Trafalgar-Square, minunându-se de toate, cu măgulitoare satisfacţii de adolescent pus întâia oară în contact cu civilizaţia apuseană. Ilustrul voiajor a constat, că pe Coasta de Azur e foarte frumos iar palatul Luvrului e foarte mare. Nu ne îndoim, că d-l Iuliu Maniu, al cărui talent stilistic ne-a oferit atâtea opere de valoare, se va grăbi, odată întors acasă, să-şi aştearnă pe hârtiile impresiile sale, într'un interesant volum cu note de călătorie.

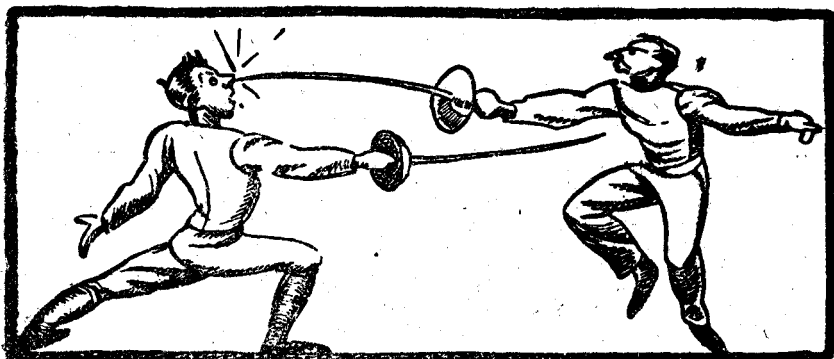
Sunt descoperiri, cari trebuie să fie înregistrate pentru posteritate.

Păcat, că acest adevăr elementar n'a ajuns să fie înţeles de domnia naţional-ţărănişti, cari, apreciind prea puţin interesul literar al călătoriei şefului, tânjesc în lipsa lui şi-l chiamă stăruitor să se întoarcă acasă. Am citit la gazetă, că d. Iuliu Maniu a fost rugat să se găsească la Bucureşti cel mai târziu până la sfârşitul acestei luni.

Foarte sincer vorbind, nu prea pricepem de ce. Dumnealui se simte foarte bine pe malurile Tamisei, unde a debarcat de curând. Ceaja imensului oraş convine de minune temperamentului său flegmatic. În doi-trei ani nădăjduieşte să înveţe englezeşte, şi cum Marea-Britanie duce lipsă în momentul de faţă de oameni politici hotărâţi, nu-i exclus să-l vedem pe fostul avocat al judecătoriei din Blaj, *leader* în Parlamentul din Londra, vice-rege al Indiei sau poate chiar prim-ministru al Regelui George. O carieră strălucită îl aşteaptă în străinătate... Pe când în România, ce să caute? De pretutindeni nu aude decât reproşuri. Toţi îl fac răspunzător pentru cele întâmplate. Drumurile puterii i s'au închis. Steaua sa a apus. România e o ţară ingrată.

Îată pentruce ne încumetăm să spunem, că d. Iuliu Maniu sau nu se va mai întoarce în ţară, sau se va întoarce de geaba. În foarte scurtă vreme, va fi un călător complect uitat!

ALEXANDRU HODOŞ

GAZETA RIMATĂ

*Călătorului îi șade
bine cu drumul...*

— „A fost o despărțire tristă,
„Cu lungi semnale din batistă,
„Cu adânci suspine elocvente
„Și nesfârșite complimente.
„Ghiulucă și-a făcut bagajul.
„S'a întristat în urmă-i Blajul,
„In geamantan i-a pus Deleu
„Un pantalon și-un expozeu,
„Vreo patru gulere murdare
„Și-un aparat de pertractare,
„Cinci tăieturi de prin gazete
„Cu titlul: Opere complete“...

Pe feciorelnicul Ghiulucă
L'a apucat un dor de ducă.
Chiar Csicsó-Pop, înțelepțește,
L'a sfătuit (pe ungurește):
— „Un om politic, dragă frate,
„Mai umblă prin străinătate,

„Mai vede lume, studiază,
„Și-i tot mereu cu mintea trează.
„De cum sosești în câteo gară,
„Privește bine și compară;
„Ai să constați, cumcă Berlinul
„Nu-i mai frumos ca Seghedinul...”

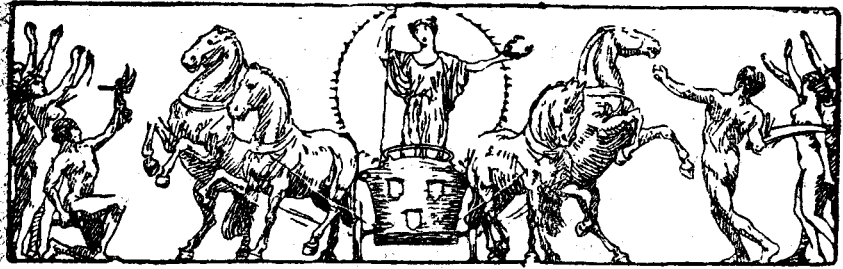
Trecând Târnavele și Tisa,
Ghiulucă s'a trezit la Nisa,
Subt cerul limpede și cald,
Pe malul mării de smarald.
Și-a pus simpatica-i jachetă,
A dat o raită la ruletă,
A încercat, dar n'a putut
Să contracteze un imprumut.
Nu-i place lui Ghiulucă balul,
Dar așteptă și Carnavalul,
S'a costumat, că n'avea frac,
In voluntar austriac...

In fine, acum o săptămână,
Și-a luat valiza într'o mână,
La două și cincizeci, precis,
Sosi Ghiulucă la Paris.
Cădea o ploaie subțirică,
Și călătoru 'n jachetică,
Să vă spun drept, cam tremura, —
Dar nu crâcnea și nu 'njură.
A luat-o razna prin muzee,
Tot întreba: Dar asta ce e?
Apoi la Luvru a intrat
Și-un pardesiu și-a cumpărat.

Intr'o odaie de hotel,
Tăcut, ploat și singurel,
Pătruns de frig și ostenit,
Ghiulucă stă, cam plictisit.
Parisul e oraș frumos,
Dar ce i s'a părut curios,
Că ori pe unde a trecut,
Știți, nimeni nu l'a cunoscut.
— „Ce ignorant e acest popor!”
A zis Ghiulucă muștrător,
Cu ochii ținți pe bagaj:
„Să știți, că mă înforc la Blaj!”

MACHE CĂLĂTORESCU

— Fost controlor la vagoanele de dormit —

ÎNSEMNĂRI

Generalul Berthelot. — Se duc, unul după altul, biruiți de moarte, învingătorii marelui război. Foch, organizatorul ofensivei finale; Clemenceau, marele animator al voinei de a lupta până la capăt; Joffre, ostașul dintr'o bucată, a cărui calmă perspicacitate a oprit pe malurile Mării avalanșa celor dintâi atacuri dușmane, — toți au plecat pe drumul fără reîntoarcere, moșnegi încărcăți de glorie, ducând cu ei mulțumirea datoriei împlinite și lăsându-și numele săpat pe lespedea de marmură a istoriei.

Cel care s'a stins mai de curând, deși avusese în uriașă încăierare o contribuție mai modestă, era legat de țara noastră printr'o zestre de amintiri comune, a căror rezonanță sufletească a vibrat cu intensitate după întoarcerea acasă. S'ar putea spune, că Generalul Berthelot devenise puțin și al nostru. Era cetățean de onoare al României și primise, ca un dar simbolic, într'un colț din județul istoric al Hunedoarei, o modestă proprietate, pe care venea s'o cerceteze în fiecare an. Tovarășului nostru din ceasuri grele îi plăcea să-și odihnească din când în când privirile de-alungul pământului românesc, să stea de vorbă cu poporul, să descopere însușiri sau priveliști familiare și să descifreze, din realitățile pe cari simțul său măsurat le prețuia fără greș, perspectivele de viitor ale țării-surori, ale cărei griji și speranțe le împărtășise.

Cu Generalul Berthelot am făcut cunoștință pentru întâia oară în împrejurări foarte grele. Intocmai ca și Franța în Septembrie 1914, România se încordase din toate puterile ei pentru a rezista unui inamic, și mai numeros, și mai bine înarmat, care-și prăvălise peste noi diviziunile de fier. Fostul ajutor al Generalului Joffre în bătălia dela Marna se găsea pentru a doua oară înaintea aceleiaș probleme. Ca și atunci, în fața Parisului, el a încercat pe Argeș o contra-ofensivă, destinată să oprească înaintarea germană și să salveze Capitala. Din nefericire, eforturile noastre supreme n'a putut să fie încununată de succes. A urmat retragerea în Moldova, lunile penibile de iarnă aspră, lanțul întreg de lipsuri și de molime, o lungă perioadă de încercări și de reculegere, la capătul căreia s'a săvârșit minunea reconfortantă a reînvierii noastre din cenușa primelor înfrângeri. Armata română, cu moralul refăcut, cu o experiență scump plătită, complet reorganizată și deplin stăpână pe puterile ei combative, s'a prezentat la examen în marea bătălie dela hotarul Moldovei, câștigând strălucita victorie dela Mărăști și zădărniciind atacul lui Mackensen pe Siret.

Nu se vor uita niciodată meritele, pe cari Generalul Berthelot le-a câștigat în desăvârșirea acestei opere de refacere a forțelor noastre militare. El ne-a ajutat cu sfatul

său, cu îndemnurile sale și cu prețioasa practică dobândită în vârtejul primei părți a campaniei din Franța. Când s'a reîntors mai târziu, în fruntea armatelor aliate, străbătând întreaga Peninsulă Balcanică și ivindu-se ca un sol al eliberării pe malul stâng al Dunării, războiul se sfârșise. Cel care venise spre noi în clipe de restriște, ne vestea acum sfârșitul suferințelor și plimarea vremii.

Acestea sunt aduceri-aminte ce nu se uită. România va păstra în inima sa, neștearsă, imaginea liniștită și senină a Generalului Berthelot. Doliul Franței a fost încă odată și al nostru. Înaintea mormântului deschis, steagurile noastre s'au închinat ca pentru un luptător al propriilor noastre idealuri...

Gesturi nesocotite. — Ziarul *Patria* din Cluj a lansat deunăzi, cu litere de afiș și cu nenumărate semne de exclamație, o veste grozavă, care dacă n'ar fi fost atât de ridicolă, putea să pară senzațională.

La balul mascat al așa zișilor „chemăriști”, în fața unei asistențe foarte vesele, un domn cu numele de Ghiocel (sau poate Viorel) Tillea, deghizat pentru această circumstanță în costum de subsecretar de stat, făcându-și apariția spre zorii zilei, și aruncând în sală un pumn de confetti, s'a oferit să dovedească în fața publicului, că d. mareșal Averescu e republican. S'a dat, apoi, de trei ori peste cap în ritm de fox-trott, și a dispărut.

Originea acestei întâmplări, după cum se vede, nu inspiră multă încredere. O glumă proastă la un sfârșit de Carnaval. La gazetă, însă, lucrurile s'au înfățișat cu totul altfel. *Patria* s'a silit să-și convingă cititorii, că declarațiile dlui Viorel (nu Ghiocel?) Tillea nu s'au săvârșit la bal, ci la congresul fineretului național-tărănist din Ardeal, care a fost o chestie serioasă, și și-a însușit cu toată convingerea acuzația, că d. mareșal Averescu urmărește într-adevăr răsturnarea monarhiei în România. Nicio îndoială nu i-a rămas în această privință,

de vreme ce denunțul a pornit din gura, necesar străjuită de simțul răspunderii, a unui „membru al guvernului”.

Ni se pare de prisos, cu deosebire după somația rămasă fără ripostă a *Indreptării*, să mai adăugăm, că d. mareșal Averescu n'a avut niciodată convingeri republicane, și că departe de a urzi cândva vreun complot împotriva dinastiei române, a slujit-o din toate puterile sale, cu o impecabilă loialitate, în cele mai dificile momente, ca ostaș pe câmpul de luptă și ca om politic la cârma țării.

Dar ne întrebăm: Ce interes are guvernul actual să răspândească în lume zvonul, că unul dintre șefii de partid de la noi, fost de trei ori prim-ministru al României, ilustru comandant de armată și, incontestabil, cea mai proeminentă figură a vieții noastre publice în momentul de față, — s'a decis să se pună „în fruntea unei mișcări republicane!” Iși închipuiesc inteligenții deținători ai puterii, că în acest fel vor reuși să potolească fierberea care a cuprins la noi toate straturile populare? Sau aceștia argUMENTUL decisiv, pe care se gândesc să-l servească străinătații, pentru a grăbi încheierea împrumutului?

Să nădăjduim, că bancherii apusei n'au luat cunoștință nici de destăinuirile dlui Viorel-Ghiocel Tillea, nici de articolele alarmante ale ziarului *Patria*. Și mai adăugăm o urare: Să dea Dumnezeu, ca nicio altă amenințare de turburare a ordinii să nu apară în România!...

Cu „republicani” ca d. mareșal Averescu, ideea monarhică se poate socoti, la noi, în afară de orice primejdie.

Continuitate. — Indelețnicirile politice nu oferă numai satisfacții, ci împun, adesea, și ispășiri. De cele mai multe ori, pedeapsa vine de acolo cam de unde s'a ivit și păcățul.

Așa s'a întâmplat cu partidul național-tărănist și cu oamenii lui. Aduceți-vă aminte de marșul asupra Bucureștilor, de rezistența cetățenească și de jurămintele

voinești de prin toate colțurile Ardealului. A fost o mișcare îndrăzneată, pornită să răstoarne așezarea României, din temelii.

Doctrinarul partidului, d. Romulus Boilă — o adevărată somitate în materie constituțională — dăduse din bună-vreme lozincă înnoirilor făgăduite: — „*Tabula rasa!*” Nimic, cu alte cuvinte, nu trebuia să mai fie cum a fost. Totul urma să se schimbe, după clasica expresie a reformatorului Farfuride: pe ici, pe colo, și anume în punctele esențiale.

Săltați pe negândite la cărmă, național-jărăniștii s'au ținut de vorbă, câțva timp. Au dărămat pe unde au putut și au reformat — după cum s'au priceput. Nimic din realizările predecesorilor nu li s'a părut că merită să fie păstrat. Ei s'au declarat, din propria lor inițiativă, *alfa* și *omega*, începutul și sfârșitul, impecabili și permanenți, ca eternitatea.

Deatunci încoace s'au întâmplat însă multe. Acum, d. Al. Vaida, unul dintre distrugătorii cei mai activi, se declară pentru un acord al partidelor, și lansează dulcea teorie a continuității. Înainte de ași da obștescul sfârșit, guvernul actual ar dori ca succesorii săi să-i respecte lăsamântul. Revoluționarii ajunși la putere devin totdeauna înfocați partizani ai tradiției!

Ieri: *Tabula rasa*. Astăzi: *Continuitate*. Cântecul parcă ar fi altul, — refrenul a fost înlocuit.

Cu drept cuvânt exclamă d. I. Lupaș într'un articol publicat în *Indreptarea*: — „Acordul continuității? Da! Vom aprecia totdeauna importanța și necesitatea lui, cu o condiție însă: continuitate cu cei capabili a consolida România întregită, nu cu cei porniți spre distrugerea ei”.

Partidul național-jărănist, cel dinăi, s'a abătut dela principiul, pe care-l proclamă acum indispensabil. — „Dacă el ar fi fost respectat, nu mai era nevoie de nici o reformă administrativă, care a sporit cheltuielile cu 2—3 miliarde și amenință acum, prin noul proiect, să urce cotele adiționale cuvenite comunelor, cu sută la sută. Era

deajuns să se aducă legii administrative din 1925 îndreptările necesare, impuse de experiențele ce s'au făcut în cursul aplicării ei. România ar fi rămas astfel scutită de o serie întreagă de sbuciumări inutile și de tristul spectacol al unui guvern, care a amăgit țara și s'a amăgit pe șine, când a afirmat înaintea fostei Regențe, că aplicarea noii reforme administrative nu va necesita nici un plus de cheltueli, pentru că la o jumătate de an să fie silit a constata însuș șeful amăgitorilor necesitatea cheltuelilor sporite de dragul acestei reforme de esență antinațională și bolșevică”.

Pocăirea național-jărănistă vine, prin urmare, cam târziu. Iar pentru toate greșelile sale, săvârșite cu atâta ușurință, nu există deaci încolo decât o singură rețetă: *Tabula rasa!* Căci nimănu nu i se poate cere să continue o politică, mulțumită căreia țara se găsește pe o muche de abis.

Elogiul prostiei. — Viața noastră politică a luat, în vremea din urmă, unele înfășișări paradoxale. Am putea să amintim câteva. Iată-l, de pildă, pe d. Aurel Dobrescu, cunoscutul vizitator al cabinetelor judecătorilor de instrucție, care, în loc să răspundă la bara justiției învinuirilor ce i s'au adus, își cere reabilitarea din partea alegătorilor. Sau, mai departe: N'au răsărit atâși proaspeți milionari național-jărăniști în mijlocul celei mai dezolante sărăcii a țururora? Și nu-i, astăzi, d. G. G. Mironescu cel mai surăzător prim-ministru al unei țări pe marginea prăpastiei?

Nu ne-am mirat, deci, citind în *Cuvântul* articolele dlui Nae Ionescu, care, cu o amuzantă dialectică de logician în vacanță, spre uimirea celor ce prețuiesc puterea creatoare a talentului, face, pur și simplu, elogiul prostiei. Clipind șiret din ochi, d. Nae Ionescu vrea să ne facă a crede, că pentru a mântui România de azi din criza în care se zbat, va trebui să ne ferim ca de foc de oamenii prea bine înzestrați intelectualicește. Numai mediocritatea știe să guverneze!

Evident, că această teorie își are tălcul ei. Am căutat să-l descifrăm. Și ne-am zis: *Cuvântul* se declară în favoarea proștilor? Nu cumva ne-am enințâ un nou guvern Iuliu Maniu?

Curba de sacrificiu. — Guvernul actual n'a reușit să se desbure de obiceiul de a făgădui ceace, știe bine, că nu va putea să țină. După ce, pentru a echilibra cum-păna deranjată a unui buget neprevăzător, a recurs la micșorarea salariilor funcționa-rilor publici, acum a lansat prin presa pe care o subvenționează, zvonul amăgitor, că se va reveni asupra curbei de sacrificiu, restituindu-se reținerile făcute.

Nu știm, câtă încredere mai inspiră în momentul de față angajamentele fericijilor deținători ai puterii. Știm atât, că bugetul pe anul 1931 ar fi putut să fie echilibrat prin mijloace mult mai echitabile, realizându-se economiile necesare dela alte capitole, unde domnește astăzi cea mai impudică risipă. Era de ajuns, să se renunțe la costisitoarea reformă administrativă a d-ilor Romulus Boila și C. Stere; era de ajuns să se desființeze nesăfioasele consilii de administrație ale atâtor regii autonome nefecicite!

Funcționarii publici, cititorii de gazete, mai trag poate nădejde, că se va reveni din nou la lefurile din 1927. Am văzut și noi informația tipărită cu litere foarte grase, că reducerile „vor fi aplicate pe lunile Ianuarie și Februarie, rămânând ca dela Martie înainte, guvernul să vină cu unele ameliorări în bugetul funcționarilor, ridicând curba în parte sau în total". Sau într'un limbaj mai colorat: — „Paște, murgule, iarbă verde!”

Cât poate să fie de serioasă această promisiune o dovedește următorul mic amănunt, adăugat la știrea de mai sus: — „Ches-tiunea este în studiu, și rezolvarea ei atâră nu atât de bunăvoința guvernului, cât de faptul dacă d. Mihai Popovici se înapoiază dela Paris cu împrumutul semnat". Cum? România e silită să-și plătească funcționaarii cu bani de împrumut? Aici am a-

juns? Așa se gospodăresc finanțele țării? Ne adresăm capitaliștilor apuseni, lansăm obligațiuni, plătim dobânzi, ne încercăm cu anuități, punem zalog bogățiile țării, ca să facem față necesităților de fiecare zi? Dar, ce vom mai vinde și ce vom mai amana, dupăce împrumutul va fi cheltuit?

Să nu ni se ia în nume de rău, dar noi vom zice, că această politica proprie tu-turilor falijilor. Statul român nu merită o asemenea reputație.

Istoria desrobirei noastre religioase. — În editura și tiparul Tipografiei arhidiecezane din Sib'u, d. Silviu Dragomir, profesor universitar și membru al Academiei Române, a publicat de curând al doilea volum din documentata sa lucrare: „Istoria desrobirei religioase a Românilor din Ardeal”.

E o carte, a cărei apariție crestează o dată de reținut în istoriografia noastră națională. Autorul înfățișează cu perfectă obiectivitate, folosind izvoare autentice și reinviind întâmplări reale, cea mai frământată perioadă din trecutul Ardealului, începând din preajma anului 1700 până aproape de sfârșitul veacului al XVIII-lea. Meritul atitudinii sale nepărtinitoare devine cu atât mai mare, cu cât ecourile luptei desfășurate atunci măi turbură și astăzi liniștea sufletească a acestei provincii.

Cu un dar prețios de evocare a mulțimilor în fierbere, cu o înțelegere pătrunzătoare a psihologiei populare, la care se adaugă o vigoare stilistică indispensabilă unei asemenea scrieri, d. Silviu Dragomir a scos din anonim lumea românească vie a Ardealului de-acum două sute de ani, cu protopopii săi dârji, cu preoții săi martiri, cu țărani săi încrustați în tradiția credinței, a căror rezistență în fața asaltului pornit împotriva bisericii strămoșești echivalează cu un eroic războiu al conștiinței naționale.

„Istoria desrobirei noastre religioase” trebuie citită de orice român care vrea să înțeleagă taina biruinței noastre finale asupra tuturor încercărilor soartei.

Depunerile helvetice. — Cunoașteți cu toții povestea. Un pungaș fără noroc, prins asupra faptului, era fugărit din urmă de păgubaș, de agentul forței publice incunoscîntat în timp util, și de un grup destul de numeros de cetățeni, cari, în femeiul solidarității sociale, țineau să contribuie la prinderea și pedepsirea delicventului. Ur-mătorii, pe cari o bună distanță îi separa de cel fugărit, sperau, desigur, și în binevoitorul concurs al altor trecători, sau al unui alt agent de poliție, căci în tot timpul fugii, strigau cât puteau: — „*Puneți mîna pe el!*”. Văzându-se iremediabil pierdut, hoțul a recurs atunci la o ingenioasă stratagemă. A început să țipe și el, cât îl țineau puterile: — „*Puneți mîna pe el!*”... prefăcându-se că face și el parte din echipa păgubașului, și că fuge și el după pungaș...

Anecdota nu mai adaugă, dacă șiretenia a prins, sau prins a fost autorul ei. În orice caz, s'ar zice, că istoria asta n'a fost inventată fără folos pentru unii oameni, cari ar fi lipsiți de fantazie să imagineze ei înșiși așa ceva.

Cu câteva zile mai înainte, la o intrunire publică din Capitală, un deputat socialist, — ales pe lista guvernului, nu uitaji, — a adus mai multor frunțași național-tărăniști acuzația precisă, că au căștigat sume fabuloase din afaceri ilicite, depunând banii la băncile din Elveția. Deputatul socialist se numește I. Mirescu. Discursul său a fost reprodus în toate ziarele. Ar urma să mai știm, cine sunt frunțașii național-tărăniști vizați în destăinuirea sa.

În loc să ne ajute să aflăm acest amănunt, ziarul *Patria* din Cluj se face că nici nu știe despre ce-i vorba, și, cași când ea însăși ar fi făcut descoperirea, neglijând, firește, să spună că fericirii deponenți sunt partizani apropiați ai d-lui Iuliu Maniu, își varsă indignarea în cele mai compacte caractere tipografice, aruncând această somație, propriilor săi patroni: — „Guvernul e dator să întreprindă numai decăt măsuri pentruca să se știe ai cui sunt banii depuși în El-

veția”. Să întreprindă măsuri? (Stilul aparține *Patriei*). Dar organul dlui Romulus Boilă știe prea bine, că guvernul nu va mișca nici măcar un deget ca să afle ai cui sunt banii din Elveția, Nici chiar d. Romulus Boila în persoană n'ar dori, poate, așa de mult să se lămurească această tenebroasă chestiune.

Întreg partidul național-tărănist s'a pus pe goană strigând: — „*Puneți mîna pe ei!*” Nu credem să se găsească, însă, printre rîndurile sale, niciun păgubaș!

„*Hamlet*”. — S'a spulberat, în sfârșit acuzațiunea nedreaptă adusă publicului clujean, că: „nu vine la teatru, ori ce i-ai da”. Al doilea spectacol cu „*Hamlet*” a făcut o sală plină, deși mai erau în aceiaș seară trei baluri, care, fatal, au adunat în sălile respective tineri, oameni serioși și chiar bătrâni.

Dacă mai ținem seamă, că la Cluj teatrul clasic, — cu ritmul, atmosfera și frazarea necesară, — nu se joacă în aceleași bune condițiuni, în care se joacă drama și comedia modernă, și dacă mai adăogăm nevroza actualei generații, — care cere să fie biciuită cu puternice drame ori ilariante comedii, — atunci putem spune, că „*Hamlet*” a bătut un record.

Este totuș un mare adevăr în afirmațiunea repetată, că: „publicul vine la teatru să se distreze” și că „problemele” în teatru, îl lasă indiferent și-l obosesc. Dovadă, că ultima piesă a lui Pirandello n'a avut succes, deși e o lucrare admirabilă, izvorde multple probleme. Atunci care e explicația că „*Hamlet*” a dat două săli pline? Explicația e simplă: o operă genială jucată admirabil.

Meritul revine dlui Zaharia Bârsan, care în rolul titular, ne-a dat o interpretare desăvârșită cu scene zguduitoare, ca dialogurile între Hamlet și Ofelia și între Hamlet și Regina. O nuanțare studiată meticulos, o frazare admirabilă și o pricepere totală a complexei personalități a nifericitului danez, face din Hamlet-ul dlui Z. Bârsan o creație care stă în fruntea repertoriului dsale.